

SÕLWIL

328. Lpn. SEILER.
Al. Ohvitseride Kool.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
Õpetuskomitee väljaanne

ILMUB KAKS KORDA KUUS ÜHES KUULISAGA.

Nr 13.

Laupäeval, 11. juunil 1921.

III. aastakäik.

Sisu.

1. E. Limberg: **Majandus wäeosades.**
2. N. Reek ja R. Kent: **Sõduri lastwatus.**
3. J. Ots: **Kõrgemad lennukoolid Prantsusmaal.**
4. H. Brede: **Saksa suurüksuse uus organisatsioon.**

Majandus wäeosades.

E. Limberg.
(Järg).

Omas eelmises artiklis („Sõdur“ nr. 7) kriipsutasin alla, kui äärmist vajadust sõjaväe majanduse reorganiseerimisel aluseks võtta: riwiiilemate täieline wabastamine kõigest majanduslistest muredest.“ Sõja seaduste ja määruste põhjal on iga ülem kohustatud tema alla usaldud inimeste eest hoolitsema. Järelikult tekib siis ka küsimus, kuidas neid kahte nõudeid ellu wiia.

Teenistuse korras peab wäeosa ülemale täielik wabadus jäetama majanduse osakonna ja kõigi tema waldkonda puutuwate isikute tegevuse kontrollereerimiseks ehk teiste sõnadega — wäeosa ülemal on õigus majanduslistele organidele näpunäiteid anda, ainult selle tingimusega, et wäeosa eelarwest üle ei mindaks.

Sel puhul wabaneb wäeosa ülem, ühest küljest, igajugusest materjaalsest wastutusest majapidamises (õkonoomilised arwastused, aruannete kontrollimine, majandusline kirjawahtus — mis praegusel ajal ainult faktiilises allakirjutamises seisab, — j.n.e.); teisest küljest lajub tema peal temale usaldud inimeste eest hoolitsemine ja wäeosa mobilisatsiooniline walmisolek ainelises suhtes.

See on täiesti võimalik siis, kui kõigi nõuetawate asjade kohta, mis wäeosadele wäljaantakse, nagu raha, ained ja warustusasjad, õiged normid wälja töötakse ja sõjaväe olnu uutesse, ajakohase teenistuse nõuetele wastawatesse raamidesse paigutakse.

Majanduse reorganiseerimine puudutab õige tõsi sel majanduse osakondi ühes majanduse ülematega.

Iga wäehema kui samm peal ühineb siin aine line wastutus kaelafohtulise wastutusega, sest et iga üksik isik ilmub seejuures täieliku wastutajana oma jaoks — konna ehk selle korralitkude funktsioonide eest. Majanduse ülem wastutab aga peale selle weel kõigi ülesaruste wäljaminekute eest.

Ühest küljest on see eeltingitud asjaoluga, et wastutusi täiel mõõdul ainult eriorgaani peale pannes tingimusi wõib luua, millede juures riwiline foosfeis majanduslistest muredest wabaneda wõiks.

Teisest küljest esineb see wastutus täiesti loomulikulna, sest et foosfölas temaga ka weel uus, õige tähtis ja kõrgel määral soowitaw tegur esile ilmub, nimelt — majanduslise orgaani tegevuse faktiiline kontrollereerimine. Wiimane haarab endasse kogu ainelised ette walmistused, nõudes walmismuretsetud asjade wastutwmist tarwitajate eneste — riwiiwäelaste — poolt.

See kontroll ei ilmu enam niisugusena, nagu ta omal ajal teostus Wene sõjaväes ja mille kohta üks Wene sõjaväe olusid tundma õppinud wäljamaalane kirjutab: „Wene sõjaväes on kontrolli suhtes niipalju tehtud, nagu mitte üheski sõjaväes terwes maailmas; kuid mitte üheski sõjaväes terwes maailmas ei tõuse kuritarwitused nii kõrgele, kui Wene sõjaväes.“ See ütetus läib aegade kohta, mil kõid ohwitserid, ilma erandita, olid kohustatud oma wäeosa aastaaruannet kontrollereerima ja sellele alla kirjutama.

Ehk ma iiklikult küll wäeosa majanduse eritundjana ei esine, tahan ma siiski riwiiwhwitseri waatepunkti kohalt nende muudatuste peale majapidamises tähelepanu pöwrata, milliste läbiwiimist ma nõuetawaks loen, et wäljaõpetud ja lahingwalmis sõjaväge luua.

Polgu ja roodude majandus peab koonduma polgu intendantuuri. Selle tõttu wabaneksid roodude ja komandode ülemad majapidamise kohustest, mis seni ränga ülesandena nende õlgadel lajusid — et kahju tuua neile usaldud osade riwiiwäelaste ja lahingulisele ette walmistusele.

Terwet polgu majandust, polguülema kontrolli ja juhatuse all, walitseb polgu intendant, selle korralduste täitjatena esinewad: riwitute komando ülem, polgu asjaajaja, laekahoidja, kortermeister, sõjariistade walit-

seja (sõjariistade töökoja ülem), polgu aidamehed, bataljonide kõõgi-alamohvitserid, sõjariista meistrid, toidustajad ja kõik riviitud (wooriväelased, ametmehed, lufusepad, welskerid j.n.e.).

Kõik majanduse ametmehed ja riviitud (kes ameti peal) kuuluvad riviitude komando nimestikku, kannavad ühtlasi administratiiv-woormiriideid polgu traseretiga ja tegutseswad eraldi nende tarbeks wäljatöötud määruste põhjal.

Riwiwäelased esinewad ainult kontrollerijatena.

Roodu ülem kontrollerib roodu aidamehe ja sõjariistameistri tegevust, wälwab selle järele, et roodu wajaadused õige ajal ja täiel määral rahuldaks, ja teatab igast tähelepandud korratusest bataljoni ülemale. Mõuetawal korral abistab roodu ülem roodu aidameest tema ülesannete täitmisel. Iga kuu lõpul ja polgu ülema poolt määratud tähtaegadel paneb roodu ülem toime järelpärimise, et otsejärele jõuda, kas kõik tema alla kuuluvad mehed kõik neile määratud kätte on jaanud, mille tagajärjedest bataljoni ülemale ette kannab.

Samadel alustel peab kontrolli bataljoni ülem; iseäranis pöörab ta tähelepanu kõõgi-alamohwitseride tegevuse peale. Tagajärjedest kannab ette polgu ülemale.

Weltweebel, ilma et ta aidamehe ja tema käsualuste tegevuse eest vastutust kannaks ja ennaft tema tegevusse segaks, kannab kõigist wäärnähjustest ette roodu ülemale. Peale selle on tema kohuseks määratud korras teada anda, misjulguse arwu inimeste peale järgmisel päewal tuleb toitu walmistada.

Rühma ülemad on vastutawad nende käsinaluste wäljaantud sõjariistade ja warustusasjade alalhoidmise ja korraspidamise eest. Nende kohuseks on rühma sõjariistade, tarbenõude ja warustusasjade nimestikku pidamine.

Roodu aidamees walitakse polgu intendandi poolt, polgu ülema nõusolekul, üleajateenijate alamohwitseride seas; teenistusest lahkumise puhul, peale kindlaksmääratud tähtaega, wõib teda sõjaaegse ametniku astmesse ülendada, et mobilisatsioonil puhul wastaawat ametit täita. Ta allub wahendita polgu intendandile; ajudes roodus — allub ta sisetorra suhtes roodu ülemale kui juurdekomandeeritu. Roodu weltweebli suhtes, sellele ta ei allu, ilmub ta nooremana, rühma ülema suhtes — ühedigusalisena. Tema käsutusse kuuluvad: ahjukütjad, rätsepad ja kingsepä, kui nad roodu juures riiete ja jalanõude parandustöösid tegema on määratud.

Käsinaluste suhtes omab aidamees weltweebli distiplinaarwõimu.

Aidamehe kohuste hulka kuulub: raha ja warustusasjade saamine ja wäljaandmine sõduritele; puude, walgustusainete, roodu majandusliste tarbenõude nõudmine ja nende aratarwitamise järele walwamine; ainete ja asjade hädahuta ja korralik hoidmine roodu aidas; õigeajaline teadete andmine polgu intendandile nõudmistest kokkuseadmisest raha ja asjade peale; ka oma allkirjaga nõudmistest kokkuseadmine kõige peale, mis roodule tarwilik; roodu wara-raamatu pidamine.

Aidamees wälwab selle järele, et kõik roodu sõduritele wäljaantud warandus alal ja korras hoitaks; sõdurite üle, keda riigi warandusega lohasas ümberfääimises ja selle rikkumises tähele paneb, annab ta wiibimata teada rühma alamohwitserile; tarwilikul korral kannab sellest ette roodu ülemale ja polgu intendandile.

Aidamehe kohuseks on ka selle järele walwata, et kasarmu ruumid ja õued puhtuses ja korras hoitaks, et ruumid korralikult kütud ja walgustud oleksid; samuti kuulub tema wõimkonda roodu sõdurite riiete ja jalanõude parandamine.

(Särgneb).

Sõduri kaswatus.

Ülined roodu (eskadroni, batarei) ülemale ja ohwitseridele kaswatajatele jutuaajamiseks sõduritega.

N. Reek ja R. Kent.

III Rõue.

Ülemad ja allumad.

(Wanemad ja nooremad)

Wäeteenistuse reeglite õpetamiseks ja nende reeglite wastaawa täitmise eest hoolitsejateks määratakse ülemad.

Igale ülemale usaldakse teatud arv inimesi, keda allumateks nimetatakse.

Neid ülemaid, kelle komandu all meie teenime, kuigi ajutiselt, nimetatakse **otsekohesteks ülemateks**.

Jaoülem on oma jao sõdurite otsekohene ülem.

Rühmaülem — on rühma sõdurite ja ka jaoülemate otsekohene ülem.

Weltweebli (wachtmeister) allumad kõik roodu (eskadroni, batarei) sõdurid, kõik jao ja rühmaülemad, warahoidja, toidustaja ja kõik teised sõdurid, waatamata ameti peale.

Senitaua kuni sõdur roodus wiibib, on eelmainitud isikud tema alalisteks ja tingimata ülemateks; nende poole pöörab ta kõigi oma wajaadustega ja ei tohi temast mingil tingimisel mööda minna.

Ülemad on oma allumatele nõuandjateks ja juhtideks; nad kannawad suurt vastutust nende teenistuse eest. Seepärast annab seadus neile õiguse oma allumaid wähemate üleastumiste eest oma wõimuga karistada — ilma kohtuta, — oma isiklikul arandamisel.

Peale eelmainitud alaliste ülemate on olemas veel ajutised ülemad.

Päewnikud roodus (eskadronis, batareis) allumad kui otsekohesele ülemale selle päewa korrapidajale; kuhugile määratud komando meeskond — komando wanemale; ühes ruumis asuwad sõdurid — ruumi wanemale; wahiteenistust täitjad — wahlkonna ülemale, wahlkonna alamohwitserile ja oma paigutajale (need ülemad määratakse suuremal jaol oma jao- ja rühma ülematest).

Olgu need sõdurid ise reamehed ehk täitku nende kohust mõni reamees kas wõi ajutiselt, — nii esimesed kui teised ilnuwad siin ülematena.

Ülemana ilmub weel peale selle:

1) **Weltweebel** (wachtmeister) kõigi tema wõimupiirkonda kuuluwate wanem-alamohwitseride suhtes.

2) **Wanem-alamohwitser** — kõigi tema alla kuuluwate noorem-alamohwitseride suhtes;

3) **Noorem-alamohwitser** — kõigi tema alla kuuluwate kapralide suhtes;

4) **Kapralid** — kõigi nende alla kuuluwate reameeste suhtes;

5) **Kõik alam-ohwitserid ja sõdurid, kes nende kohuseid täidawad** — kõigi oma roodu (eskadroni, batarei) kapralide ja reameeste suhtes;

6) **Roodu** (eskadroni, batarei) **korrapidajad** — kõigi oma roodu kapralide ja reameeste suhtes;

7) **Nekrutite õpetajad** — nende nekrutite suhtes, kelle õpetajaks nad ülemuse poolt määratud.

8) **Kõik sõdurid, kes oma puuduwa ülema kohuseid täidawad**, kas wõi õige lühikese aja jooksul (mõni minut), ilnuwad teiste ajutiselt nende alla kuuluwate sõdurite suhtes ülematena.

Iga ülem peab kindlasti meeles pidama, et temale usaldub oja (rühm, jagu, kahest ja rohkem sõdurist koosnev komando) mitte ühtegi minutit ilma juhita ei või jääda. Järelikult, lahkudes temale usaldub sõduritest kas või mõneks minutiks, peab ta täpisealt äratähendama oma asetäitja.

Selle reegli vastu patustamise eest tuleb ülemaal tihipeale wastust anda.

Toome näituse. Rühmaülem, kes kõiki läts, unustas oma asetäitja määrata.

Tema äraoleku ajal läi üks reameestest seda kaprali, kes rühmaülemale asetäitjaks oleks pidanud jääma.

Et lööja mitte sinna jattu ei kuulunud, mis selle kaprali käjutada, ja järelikult temale harilikus korras ei allunud, sattus ülemus ja isegi kohus raskesse seisukorda, et otsustada, kas kaprali rühmaülemale asetäitjaks lugeda või mitte. Nii sellest kui teiest olenes karistuse määr. Kõige pealt langes siin süü muidugi rühmaülemale enese peale.

Samuti peame meeles pidama seda, et iga ajutise kohusetäitja wastustus alalise ülema wastutusega ühesuurune on.

Peale otskoheje ülemuse walmawad wäeteenistuse reeglite täitmise järele veel wanemad.

Wanemateks loetakse:

- 1) Kõiki weltweebleid (wahtmeistreid) kõigi alamohwitseride, kapralide ja reameeste suhtes;
- 2) Wanem-alamohwitser — kõigi nooremate alamohwitseride, kapralide ja reameeste suhtes;
- 3) Noorem-alamohwitser — kõigi kapralide ja reameeste suhtes;
- 4) Kaprale — kõigi reameeste suhtes;
- 5) Kaprale jaoülemaid — kapralide mitte- jaoülemate suhtes;
- 6) Reamehi, kel wabaduse rist — teiste reameeste suhtes;
- 7) Wanemaid aastakäite — nooremate suhtes.

IV Rõue.

Ü l e m a w ä ä r t u s.

Ülema peale, kes terve oma elu ja teadmised wäeteenistusele pühendab, kes selleks eriti ettevalmistuse saanud (ohwitser) ehk kauem teeninud ja enam fogenud (weltweebel, alam-ohwitser j. n. e), paneb riit ränga ja wastutawa kohuse — ettevalmistada ja wäljaõpetada sõdurit. Samaa kaitsmielele, juhtida neid lahingeesmärkide saawutamisele. Neid eesmärke ei suudeta aga muidu kätte saada, kui kõik ühe sõna ei kuula, ühele ei allu, sest et ühenduses on jõud, üks meeles — edu pant.

Loomulikult nõuab siis ka sõja seadus ülema austamist, kaitses iseäralise hoolisusega tema wäärtust ja annab temale meelewalla oma alluwate teenistuse järele walmamiseks. Kuid seejama seadus nõuab temalt ka alluwate eest hoolitsemist kõigis võimaluses piirides, nimetab teda nende paremaks nõuandjaks.

Celmainitud ülema ja alluwate wahelise suhet filmas pidades jaame aru, et siin mitte ainult üldised wiisakuse reeglid makswad pole, waid iseäranis lugupidamine oma juhi, oma nõuandja, oma hooldaja vastu, nii kõnedes kui tegudes.

Seadus nõuab, ja teistigi see olla ei või, et alluw oma ülema vastu igatepidi ettewaatlik, tähepanelik, karmas ja käjutäitlik oleks, keeldudes kõigest sellest, mis kohatu ja asjasse ei puutu.

Kui meelde tuleme, et sõdur Samaa ja kaas-kodanikkude kaitsjana elueks ja seda mõistet täiel mõõdul kehastada tahab, peab ta eestujulikult wiisakas olema kõigi vastu, seda enam aga oma juhi, oma õpetaja vastu.

Seda nõuab jällegi seadus ja wõtab nende reeglite vastu patustajad wastutusele, ka sel puhul, kui ülema teotamine mitte ettemõeldud, waid hooletuse tõttu juhtus.

Seadus loeb, näituseks, lubamatuks, kui alluw ülema ehk wanema juuresolekul sõimusõnu ehk wiisakujeta lauseid tarwitab, tema tegewust hukka mõistab, kaasõdurite vastu teda laimab j.n.e.

Iga niisuguse üleastumise eest määrab seadus enam-wähem walju karistuse, wastawalt ülema teenistuse astmele. (Wida kõrgem teenistuse aste, seda suurem wastutus, seda rängemad kohused).

Kagu algusest näha, ei ole ülemate all mõeldud ainult ohwitserid, waid ka ülemad sõdurite eneste jaest (weltweeblid, alamohwitserid, kapralid ja nende asetäitjad).

Eh wiimased küll mitte terve oma elu wäeteenistusele ei pühenda ja nii rikkalikult ettevalmistatud pole kui eimesed, siiski on nad teistest sõduritest kauem teenind ja enam fogenud. Nad peawad oma seltsimeestele eestujuks olema, neid õpetama.

Seepärast tõuseb ka nende wäärtus ja ühes sellega ka nendest lugupidamine.

Seda nõuab jällegi seadus, et neile waba wõimalust anda oma teadmisi noorematele edasi anda.

Sõdur ei tohi ka siin unustada, kus lõpeb sõdur ja algab teenistus. Soowides ainult nalja heita oma jao- ehk rühmaülemaga ilma mingisuguse kurja nõuta, wõime omas naljatuses liiga kaugele minna ja oma ülema teiste ees õige rumalasse seisukorda panna, — alluwate lugupidamist tema vastu kõigutada.

Wõtame järgmise näituse:

Wangide saatmise ajal hakkas üks wangisaatjatest oma seltsimeestega kõnelema. Komando wanem keelas teda sõnadega: „jää wait, loll.“ Selle peale wastas kõneleja: „ma olen samajugune loll, kui sinagi.“

Kohus mõistis selle sõduri distsipliini vastu eeskimise eest distsiplinaar-roodu, sest et ülema kohus on alluwale teenistuse reegleid meelde tuletada, olgugi et ta seejuures wahel karistuks saab. Tagajärgede eest wastutab tema ise.

Teine näitus: Sõdur, kelle poole roodu alamohwitser pööras küsimisega, kus weltweebel on, näitas talle naljapäraht rusikat, lisades: „jäh sulle weltweebli!“

Mõistagi, et ta alamohwitseri niisuguse rumala teguwisega haawas ja ülema teotamise eest karistuse alla langes.

Iseäranis rängaks loetakse ülemate vastu astumist riwis.

Riwi on püha koht.

Riwi ainukeseks kaitijaks on tema juht; kõik teised riwis wiibijad — wastuwaidlemata käjutäitjad: Kõik sünnib siin ainult ülema käsu järele. *)

Järelikult nõuab juhi isik — ta wõib ka reamees olla — riwis iseäralist tähepanu sõdurite poolt, kes tema käsutusse määratud, olgugi ehk ajutiselt.

*) Riwiks nimetakse üleüldse igasugust komandot, mis teatud kohuste täitmise otstarbel moodustatud, olgu need kohused ka hoopis riwitud. Järelikult nimetakse riwiks:

- 1) Kätsipate (kingsippade j.n.e.) komandot, mis töötoimkonnaks üles seatud;
- 2) Sõdurite komandot, kes üksikõppusel;
- 3) Komandot õhtuseks ülelugemiseks;
- 4) Komandot, mis ülelugemiselt oma ruumidesse pöördub;
- 5) Kolm. kogunt kaks sõdurit, wõimlemise, püsi-harjutuste õppusel;
- 6) Komandot sauna, suprema minemiseks j.n.e.

Wõtame järgmise näituse. Sõdur, kes kaewurtöösjärgi täitva komando koosseisus oli, löi labidaga nalja pärast kaprali, kellele komando sel korral allus.

Rohus mõistis ta süüdlaslikeks oma ülema löömise eest riivis.

Meie ei tohi silmast lasta seda asjaolu, et väe-teenistuse oludes jarnased nähtused lubamatud on ja ülema teotamine (olgu ta ka reamees) ikkagi teotamiseks jääb, vaatamata selle peale, kas tema eesmärgiks hea või kuritahtlikkus oli.

Sõduri kohujeks on alati viisakas, tähepanelit ja ettevaatlik olla nii sõnades kui tegudes — seda enam oma juhtide, oma õpetajate vastu.

V Rõne.

Ohwitserid kui ülem.

Kõik tegewas teenistuses viibivad ohwitserid ülesse ja oma väeosa (ajutuse) arstid ja ametnikud, samuti kõik teised sõjaväe arstid ja ametnikud, kui nad teenistuse kohuste täitmise juures asuvad, esi-
newad ülematena.*)

Et ülemad-ohwitserid, nagu kord juba öeldud oli, ülemate sõdurite vastutuse ja kohuste poolest palju kõrgemal seisavad, karistab seadus süüdlasi nende vastu mõrdlemisi waljemalt.**)

Käe tõstmise ehk häbemata ülesastumise eest ülema vastu — langewad süüdlased karistuse alla: 8 — 12 aastat sunnitööd; kui see aga teenistuse kohuste täitmise juures sündis — sunnitöö kuni 20 aastani, sõja ajal (ka isäralistel juhtumistel rahu ajal) — surmanõukus.

Sarnaste ülestumiste alla kuuluvad üleüldse igasugused wägivalda tarwitamised ülema vastu, vaatamata eesmärkide peale, mille põhjal nad korda saadetakse.

Kuid seadus kaitseb täiel mõõdul ka alluwaid ülema alandawate wäljaastumiste vastu ja nõuab temalt õiglast, inimlikku ja auundlikku ümberkäimist nendega.

Wõimupiiridest ülestumise eest karistab seadus ülemaid sama waljult kui alamaidki, rasketel kordadel isegi sunnitööga. (Särgneb.)

Kõrgemad lennukoolid Prantsusmaal.

Kokkusaadnud ja tõlkinud kapten merilendur J. Ots.
(Särg 2.)

d. Lend tundmata maakohta.

Lennu algusel on tarwis otsusele jõuda, kas koit anumad täidetud. On tarwis põhjalikult kaardi järele marsruuti ära õppida. Lennus peab alati täpikäält teadma, misjagu maakohta üle lendad. Tuleb wahetpidamata wõrrelda maakohta kaardiga, et mitte kaotada orientatsiooni. Ka kõige osawam lendur võib

*) Teenistuse kohuste täitmiseks loetakse, peale harilik-
tude:

1) Kui wanem nooremale teenistuse kohuseid, dissi-
pliini ehk seltskondlike korra alahoidmise reegleid meelde
tuletab, sest et sarnane meeldetuletamine seaduse poolt
ülema kohuseks on tehtud;

2) Kui ülem alluwalt teenistusse puutuwa tegewuse üle
aru pärib;

3) Kui ülemad (wanemad) alluwatega (noorematega)
teenistusse puutuwa teadmiste üle sõnadesse astuwad.

**) Ka sõdurid, kes ohwitseride kohuseid täidawad, on
karistatavad ülestumiste eest ohwitseride vastu kui
sõdurid.

õhus wastasel korral orientatsiooni kaotada, ja see
wõtab tiik aega ja tähepanu pingutust, et jälle õiget
orientatsiooni kätte leida. Ei pea maad filmist kaduda
lastma. Pilwile ilmaga pääl pool pilwi lennata ei
ole soowitaw, sest et see kõige rohkem wõimalust ära-
effimiseks pakub. Parema pilwede all lennata ja riskee-
rida sellega, et mootor seisma võib jääda madalal,
kui et kõrgel lennata ja pilwedes ära effida.

Maandumist tundmata maakohta tuleb teha äär-
mijelt ettevaatlikult ja walitud koha üle peab mitu
ringi umbes 300 meetri kõrgusel tegema, et maandu-
mis kohta hästi tundma õppida. Selle juures peab
täpikäält kindlaks tegema tuule suuna. Mootori seisma-
jäämise puhul ei ole tarwis teha raskeid manöövreid
ehk pööreid wäiksel kõrgusel, isegi selleks mitte, et
püüda kätte saada hääd maandumise kohta.

Nende määruste järele käimisele antakse Prantsuse
õhujõudkoolides suur tähtsus ja neist oldakse suurel
mõõdul juhtitud lenduri hindamise juures.

II. Lennud salgaga.

a. Ridastuse printsiip.

Salg seatakse kokku mitmest jaoskonnast, millest iga-
üks kahest ehk kolmest aparaadist koosneb.

Jaoskonna ülema koht lennu ajal on natuke all-
pool teisi. Üks aparaat hoidub temast paremale poole
50 meetri kõrgusel, teine aparaat on wärsenal pool 100
meetri wõrra kõrgemal. Mõlemad aparaadid hoidu-
wad wõimalikult lähemale oma jao ülemale ristlood-
projektsioonis ja jälgivad teda kõik aeg, wahetpidamata
temaga sisesse jäädes. (Zoon. nr. 1.)*)

Salgaülemaks on 1. jao ülem. 1. jago läheb ees
ja näitab teed, 2. jago läheb natuke tagapool, esimesest
paremal pool ja natuke kõrgemal. 2. jao ülem hoidub
100 kuni 150 meetri wõrra salgaülema kõrgemal;
3. jao ülem hoidub salgaülema taga wärsenale ja 200
kuni 300 meetrit temast kõrgemal, selle järele, kas jaod
kahest või kolmest aparaadist koos seisawad.

3gas jaos lähewad nr. 1 ja nr. 2 niisamuti, kui
1. jaos, — ridastuses oma jao ülema järele. (Zoon. nr. 2.)

b) Korraldused enne lendu.

1. Salgaülema peab kõigile lenduritele ära sele-
tama lennu eesmärgi.

2. Määrama kindlaks lendamise kõrguse, nimetama
jaoülema ja neile koha salgas ära näitama, mää-
rama kindlaks aparaatide tõusude järjekorra ja wahe-
aegade kestwuse.

3. Kõigile kohujeks tegema järelewalwata, et apa-
raadid määratud järjekorras ja waheaegade järele
õhku tõuseksid.

4. Määrama kogumiseks ja ridastuseks koha ja
ära näitama, misjagu suunas tema ise keerlema
jaab kogumise koha üle oma salga lendurite ootusel.

5. Kõikide aparaatide kõrguse näitajaid wõrdlema
oma kõrguse näitajaga ja nende näitamiste parandu-
sed igale lendurile teada andma.

d) Lennu masinate ridastus aerodroomil.

Kõik aparaadid peab ühte joonde seatama, ninaga
wastu tuult. Salgaülema lennumasin peab paremal
tiival seisma, kuna teised selles järjekorras ritta on
seatud, milles nad õhku peawad tõusma.

Mootorid peab kõigil lennumasinatele ühel ajal
käimapanutama. 3gas lendur, wähendades pääle selle
niipalju kui wõimalik mootori ungoosku, peab ootama
signaali tõusuks. Esimesena tõuseb õhku salgaülema,
teised lennuriid tõuskuwad juhataja signaali järele
määratud korras ja ajas, umbes iga 30 sekundi tagant.

*) Zoonistused „Erburis“ nr 12.

e) R o g u m i n e õ h u s.

Õhtu tõeskes juhib jalga ülem määratud fogumis- kohale ja hakkab ringe tegema kokkulepitud juunas, ühtlasi mõttes kõrguse, nagu ettenähtud.

Samal ajal võtavad ka teised lendurid määratud kõrguse, kusjuures iga jao lendur oma jao-ülemat silmisti kaduda lasta ei tohi.

Jagude ülemad omakorda peavad jälgima ettenähtud kauguses jalga ülemat, ühtlasi terwet jagu kaasa tõmmates.

Kui kõigil lennumasinatel nõuetaw kõrgus juba kätte saadud, siis ridaneb niiviisi iga jagu lahingu fonda ja võtab oma ülema eestveol jalga ülema järele määratud koha salgas.

Salga ülem peab hoolega üfjitate jagude liikumist tähelepanema ja tarviduse korral vastawa signaaliga enesest märku andma, et jagude ülemad teda paremini ära tunda ja üles leida ja seega rutemini oma kohtadele asuda saaksid. Ära nähes, et terwe jalk ridanend, läheb jalga ülem teele — tema pääle pandud ülesanete täitmiseks.

Rogumiseks pärast lahingut, ehk esialgseks ridastuseks annab jalga ülem märku signaalrahetiga. See signaal antakse ainult jagude ülematele, realendurid jälgivad ainult oma jao ülematele.

Jao ülema mootori rikkimineku korral võtab lendur, kes temast paremal pool, jao-ülema kohuste täitmise oma pääle ja ajub tema kohale.

Salga ülema mootori rikkimineku korral ajub lendur esimesest jaost, kes jalga ülemast paremal pool, tema kohale ja hakkab jalga ülemaks, sellest koha märku andes terwele salgale signaalrahetiga.

Harilikult pannakse toime niisugused kooslendude harjutused 3 lennumasinaga, harva kuue ja veel harvemini üheksa lennumasinaga, sest viimane kooslend nõuab oma kordaminekuks häid ja vilunud lendurite. Need lennud toovad määratumat kasu lenduritele, nõudes neilt pääle tähelepanu veel oskust ennast terwe lennu ajal salgas vastawal kohal hoida, mis ijaaranis raste on keeruliste manöövrite juures õhus; jalga ülemalt nõuavad need lennud oskust oma aparaadi kiirust reguleerida kavatsetud manöövri kohaselt.

III. P ä ä l e t u n g i m i s e p õ h p r i n t s i i b i d.

a) Waenlase ülesotfimine.

Lahingu lennumasinad peavad alati kõrgel hoiduma ja waenlasega kokkupuuatuses sellest rutemini kõrgemalet püüdma minna. Kõrgus annab õhuvõitluses pääle tungijale initsiatiivi ja on peaaegu alati otsustawa nähtisusega. Waenlasest kõrgemal olles on pääl tungijal järgmine üleskaal:

1. Mootoriga ehk isegi märksalt vähendud gaasiga pikkeerides*), mõib pääl tungija saavutada väga suurt kiirust, mis võimaldab waenlasele rutustelt ligineda ja teda lahingut vastu võtma jundida.

2. Võimalus ootamatult waenlasele pääl tungida, mis iseenesest juba enam ihansje võiduks annab.

3. Soodsamad tingimised waenlast tabada, kui sellest tabatud olla.

4. Moraalne mõju allpool oleva waenlase pääle on ka suure tähtsusega, sest et tal raskemad tingimised on lahingu vastuvõtmiseks ja tema sagedasti sellest kõrvale püüab puigelda.

b) Ettevalmistused pääl tungimiseks õhus.

Kui waenlane on leitud, peab talle pääle tungima, kuid selleks on tarvis teha mõne uugused ettevalmistuse võttes, mis kindlustaksid lõpulistu edu. Need oleks järgmised:

*) Dte alla lastudes

1) tarvis võimalikult tähelepanemata waenlasele läheneda pääl tungimise poolsest küljest ja tema kohal ennast pääl tungimise seisukorda saada. Et kiirust suurendada, tuleb vähe pikkeerida;

2) tarvis seisukohti võtta waenlasest tagapool ja kõrgemal, nõnda et tema kättesaamiseks waja oleks järsku planeerida — tähendab, waja waenlasele ristloodprojektsioonis läheneda, selle juures siiski suurt kõrgust alal hoides, enne kui temale pääle langeda. Peab aga seda silmas pidama, et liig järsku pikkeerimise juures juhtuda mõib, et pääl tungija, saavutades kolejuure kiiruse, ei suuda õiget momenti tabada ja waenlase üle ja eest läbi läheb, sellega oma hääd seisukohta kaotades ja waenlasele oma eesõigustud pääl tungimise võimalust edasiandes. See on lahingus suur ja lubamata wiga.

d) P ä ä l e t u n g i m i n e.

Kui põhjust on arwata, et waenlane pääl tungimise ees oota, siis ei ole soovitatav tuld tema pääle enne kui 300 meetri kauguselt avada, et ennast mitte wäljanda kaugusel, kus tule tabawus täielik pole. Pääl tungimise ees peab alatama umbes 600 meetri kauguselt: sellest kauguselt on kuulipilduja tuli, mis korrigeerimis-kuulidega warustud, juba märgatawalt tabaw. Pääl tungida tuleb waenlast jälgides ja järsku tema pääle tagant pikkeerides. Niisuguse meetodi tarvitamine annab pääl tungijale kõik hääd võimalused õhuvõitluse pidamiseks:

1) suure kiiruse;

2) parema seisukoha waenlase pihta lastmiseks;

3) raskendab waenlasele tule korrigeerimise pääl tungija pihta tema kiire pääl tungimise tõttu;

4) võimaldab oma märksa parema seisukoha juures lühiteajalist waenlase tule all wiibimist.

Pääl tungimise algusest lõpuni tuleb kuulipilduja kirpu waenlase lennumasina pääl hoida ja lasta lühiteste seeriatena — igasühes kolm kuni neli paiku — waenlase pihta kuni märgi tabamiseni. Pääl tungides tuleb waenlase ält läbi minna ja siis — võitlusest wälja, pikkeerimise jatkates, kuid selle juures pööreid tehes ja tihti suuna muutes.

Nende määruste täpikäalne täitmine õhuvõitluses õpemanöövrites on arusaadawalt võimata, kuid ometi oleks tarwilik teha kõik, mis võimalik, et neid manöövreid võimalikult lähendada lahingu oluorrale.

Et mitte asjata bensini ja õli raisata, pole waenlast kujutatawatel lennumasinatel tarwis kõrgemale tõusta kui 1000 — 1200 meetrit; pääl tungimisel ning otsiwatel lennumasinatel tuleb siis wastawalt tõusta — 1500 — 2000 meetrit. Madalamal kui 800 meetrit on tarnaste õhuvõitlus-manöövrite tegemine keelatud.

e) P ä ä l e t u n g i m i n e s e o t u d w a a t l e m i s - õ h u p a l l i k a l l a l e.

Laskeharjutusi seotud õhupalli pihta toimetatse 100 — 150 meetri kauguselt le-Prière'i rakettidega, kusjuures pääl tungija aparaat vähemalt 45 kraadilise nurga all õhupallile kallale peab tormama. Raketi lennujoon on seda sirgem, mida suurema nurga all pikkeeritakse, ja selle tõttu on ka märki trehkwamine tabawam. Pääl tungimine peab alati vastu tuult ja pikki palli ettewõetama.

Wäike ilmaga peab palli keskpaika sihitama; tuulise ilmaga peab aga sihtimise juures, tuule suuna arwesse võttes, sellekohane sihtimise nurga muutmine ettewõetama. Raketi kiirus on 100 meetrit sekundis; 100 meetriliselt laskekaugetult wiib tuul raketi märgist niipalju kõrvale, kui suur tuule kiirus sekundis on.

En tuule kiirus 20 meetrit sekundis ja lastmine jännib vastu tuult, siis peab 20 meetri mõrra ettepoole sihitama, et õhupallile keskpaika trehkwata.

Agaford ei lenda rakett silmapilkselt elektrinipule vajutamisel välja ja sellepärast on väga tähtis nii laua diget sihti hoida la kmiise juures, kui kõik raketid välja leudatud, — w stajel korral lähewad wiimased raketid mitmes juunas laiali.

Lasteharjutusteks tarwitataw seotud õhupall on 2 meetrit läbimõõdus ja 8 meetrit pikk. Õhupall lastakse 100 meetri kõrgusele ja lendurid piffeeriwad selle pääle 300 meetri kõrguselt. Lennumafinatele — harilikult tarwitakse neil juhtumistel Nieuport'i aparate — antakse 2 raketti faaja ja lendurid peawad koolis wiibimise ajal 3 kuni 4 sarnast harjutust õhupalli pääle tormijooksus tegema. Õhupallile küljelastmine on karmis raske ja harwa õnnestab see kellegile.

Juhtumisel, kui võimalik pole õhupalli õhku lasta, tarwitakse märgilauaks ka maa pääle joonestud õhupalli kontuuri.

II. Õhuvõitluse lasteharjutuste kool.

Õhuvõitluse lasteharjutuste kool on asutatud 1915 a. lõpul Cazeaux'sse ja selle kooli asutamine oli tekkinud wilmud ja osawate kuulipildurite wajadusest sõjaliniil. Kuni sõja lõpuni töötas kool iseäranis suure wiljakusega: 1916 aasta teise poolega algades lõpetas kooli koolist iga kuu 200 õpilast kooli kursuse.

Cazeaux on umbes 100 kilomeetrit lõunapool Bordeaux'st madala järwe ääres, mis luitele reaga ookeanist lahutatud. Järw on umbes 11 kilomeetrit pikk ja 9 kilom. lai. See kooli jaoks walitud koht wastas juust neile tingimistele, milles oli kawatsetud lasteõppust korraldada, — nimelt, — kalda päält ehk lennumafinalt järwe pääl ujuwate märgilaudade pihta lastmist, mis võimaldab kuulide trehwamise kohte alati näha.

Kooli koosseis.

Kooli alalises koosseisus on kooli ülem kapteni aukraadis, tema abi — lasteharjutuste wanem instruktoria, aeroplaanide ja hüdroaderoplaanide ülem, autode, mootorpaatide ja glisfööride ülem, sõjariistade ülem, 2 katse-osakonna ohwitseri, 5 nooremast lasteharjutuste instruktoria, administratiiv kohtade jaoks mõned ohwitserid ja mõni lendur-ohwitser, — üleüldse 25 ohwitseri, 60 alam-ohwitseri „alam-instruktorit“ ja 10 alam-ohwitseri lendurit. „Alam-instruktorid“ on kõik wõrdlemisi kõrge haridusega ja tunnawad oma eriala väga hästi.

Kooli tarmitada on 7 mootorpaati kiirusega 15—25 sõlme, kaks mootorpaati kiirusega 45 sõlme ja kaks tafasema kiiguga mootorpaati, neli glisfööri, mis kuni 50 sõlme tunnis teewad. Lennumafinate, — aero- ja hüdroaderoplaane, on 30 ümber. Sõjariistade ladus on 100 mitmesüsteemilist kuulipildujat ja 200 wint- ja mitmesugust teist püssi.

Õpilaste koosseis komplekteeritakse lendurwaatlejaist, sõjawäe lenduriteist, kes üheistmelistel jahi-lennumafinail sõjaliniil lendaanud, ehk kes endid selleks ettevalmistada soowiwad, ja lennufalkade meeskondest. Oma erialadele wastawalt jaotakse kõik õpilased kursuse läbimiseks järgmistesse osadesse: sõjawäelendurid, lendur-waatlejad, lahingu kuulipildurid (mitrailleur de combat), pommitajad kuulipildurid (mitrailleur de bombardier) ja komandorid. Kursus wältab umbes kolm kuni neli nädalat. Hiljem on weel üks kategooria asutatud neile ohwitseridele, kes lennufalkades sõjariistade ülemateks saawad. Üleüldse on koolis õpilasi umbes 25 ohwitseri, 120 alam-ohwitseri ja teisi alamwäelasi.

Õpetamise süsteem.

Õpilasteks walitakse ainult häid lasturid ja selleks katsetakse sisseastujate lastmise wõimet järele ratsawäe wintpüssist märgilastmises 50 meetri kaugusele 40 cm.

suuruje märklaua pihta ja 6 m/m-st märgilastmise karabiinist 12 meetri kaugusele 20 cm. suuruse märklaua pihta. Lastmise häädust hinnatakse kuuli aukude tiheduse järele märklaual. Halwemad lasturid jaotatakse oma wäe osadesse tagasi.

Kõik õpilased jaotatakse grupesse, igasse mitte rohkem kui 10 õpilast ja igale grupile nimetatakse oma „alam-instruktor“ alam-ohwitser, kes selle grupiga terve kursuse peab läbi minema. Üleüldine õpetuse juhatamine koolis on aga wanema instruktoria ja tema abiliste ohwitseride käes. Kooli töö seisab lasteharjutustes igasugustest püssidest ja kuulipildujatest ja nende ehituse ja ühikute osade tegewuse tundmadõppimises ning ettelugemistes ballistika põhijääduste üle.

Lasteharjutusi peetakse kolmes jaos: 1) lasteharjutused kaldalt, 2) lasteharjutused mootorpaadilt ja 3) lasteharjutused hüdroaderoplaanilt.

1. Lasteharjutused kaldalt:

- 6 m/m-sest märgilastmise karabiinist 12 meetri kauguselt märklaua pihta ja 30 meetri kauguselt traadi küljes hõljuwate talbrekute pihta;
- ratsawäe karabiinist 200 — 400 meetri kaugusele ülesjääatud wäikeste püssi märklaudade ja wesiwifuga täidetud pallide pihta, mis wee pinnal traadi külge kinnitunud, ja wabalt ülestõuswate pallide pihta, kusjuures lastmine 50 meetri kauguselt algab;
- automaat jahipüssist „Browning“ õhku tõuswate talbrekute pihta („Ball trap“);
- kuulipildujatest — Vickers, Lewis, Gotchkis, Colt — 1) paigalseiswate märklaudade pihta (märklaud ja pallid wee pääl) 200—400 meetri kauguselt; 2) wabalt õhku tõuswate pallide pihta.

Wintpüssist lastmine sünnib seistes ehk kükitades; kuulipildujatest lastmine sünnib alati isesuguse keerlewa tornise sees istudes. Mõned sarnased tornised on aetud isesuguse kiituma aluse pääle selleks, et torniseses istuw lastur harjudes kaitumistele, mis täiesti analoogilised aeroplaani omadele, õpiks lastma igas seisu-korras. Samaks otstarbeks oli kawatsetud ülesriputada paar wana aeroplaani terastroffi abil. Aparaatid keerutades ja kiigutades õpib lastur kiiresti sihtima ja märkilastma, niisama kui lendawa aeroplaani päält.

II. Lasteharjutused mootorpaadilt:

- ratsawäe karabiinist 150 meetri kaugusele wee pinnale ülesjääatud pallide ja märklaudade pihta;
- kuulipildujast, kusjuures mootorpaadid paralleel ehk otsejoones märklaudade reale liiguwad;
- automaat jahipüssist „Browning“ pallide pihta;

III. Lasteharjutused hüdroaderoplaanilt:

- ratsawäe karabiinist;
- automaat karabiinist ja jahipüssist „Winchester“;
- kuulipildujast.

M ä r k l a u d.

Märklaudadeks on wee pääl ujuwad paigalseiswad wõi liikuwad püssi kilbid, kaldal ehk wee sees seiswad aeroplaani kujud, wäikejed wesiwifuga täidetud pallid, kinnitatult ehk wabalt õhku lastult ja hüdroaderoplaaniga õhus pufeeritawad isesugused pifergused pallid. Märklaud on nii ülesjääatud, et kuulide trehwamise kohad nähtawad oleks.

Kaldalt märki lastmiseks paigalseiswate märklaudade pihta ratsawäe karabiinist ja kuulipildujatest on 200 — 4000 meetri kauguses wee pääle ülesjääatud teatud järjekorras rida mitmewärwiliisi wesiwifuga täidetud pallid, umbes 30 cm. läbimõõdus. Need pallid on kinnitunud traadi külge iga 3 meetri takka ja see traat ühendab terwet rida walget wärwitunud

Kilbitujulisi boifid, millede wahed ligikaudu 15 meetrit (Zoon. nr. 3). Trehwamiise järele lõhkeb pall ja lõhkenud pallide asemel pannakse jälle uued, kus juures wahetust, nii kui tarwidus nõuab, üks ehk kaks korda päewas tehakse. Liikwateks märklaudadeks tarwitakse neidjamu pallisi mitu tükki ritta seotult nõõri külge, mis ühte otja pidi kahe posti wahel tõmmatud traadi külge finnitud ja tuule käes wabalt hõljuwad. Niisugune rida pallisid, mis nõõri külge seotud, nimetatakse taldrekuks ja neid taldrekuid hõljub traadi küljes mitu tükki. Liikwate märklaudadena tarwitakse jamu taldrekuid, neid wabalt õhku tõusta lastes. (Zoon. nr. 4).

Mootorpaatidelt lastmiseks paigalseiswate märklaudade pihta on umbes kolme kilomeetri pikkuselt ülesääatud rida wesiinituga täidetuid pallisid iga 10 meetri tagant. Iga 100 meetri tagant on ülesääatud walgeks wärwitud silbitaaline hoi ja boide rida on ühendatud traadiga, mille külge nimetud märgipallid on finnitud (Zoon. nr. 5). Mootorpaadid sõidawad täie kiirusega boidega äramärgitud teed möõda, mis umbes 200 meetri kaugusel märtide reast. Liikwateks märklaudadeks tarwitatakse wesiinituga täidetuid pallisid, milledeesse raskuseks natuke wett sisse kallatub. Need pallid on finnitud ühe suurema õhupalli ehk trahwi külge, mis 150 meetri kõrgusele lastud ja eespool sõitwa mootorpaadiga puhseeritud. Õhupallide sissejääde abil rebitakse need pallid üksteise järele traadi küljest lahti ja nende langewate pallide pihta lastakse märki teiselt, esimest jälgiwalt mootorpaadilt.

(Zoon. nr. 6.)

Järgneb.

Saksa suurtükiväe uus organisatsioon. (1)

H. Brede.

Saksa 100.000 meheline sõjawägi on jaotud 7 jalgwäe ja 3 ratsawäe diviisi, mille juures on ka suurtükivägi.

Materjaalosa seisab koos:

204 suurtükki (77 mm. kaliiber).

84 haubitsat (105 mm. kal.)

Õhwitterid—wähemalt noored—tulewad suurtükiväe koolist (Artillerieschule).

Kõrgem suurtükiväeline instants on suurtükiväe inspektor, kes otse sõjaministrile allub.

1. Jalgwäe diviisi suurtükivägi.

Jalgwäe diviisi suurtükivägi seisab koos diviisi suurtükiväe juhatuselt ja ühest 3-grupiliselt suurtükiväe polgust.

Diviisi suurtükiväe juhatus.

Diviisi suurtükiväe juhatab üks kindral, tema nimetus on Artillerie-Führer der Division ja tema juures on staap järgmises koosseisus:

2 staabi õhwitteri (üks suurtükiväeline, teine kindralstaabi õhwitter)

6 alamõhwitteri, nendest üks joonistaja ja 3 side-teenistuse tarwis (Nachrichtendienst).

24 meest (nendest 17 sõdetelegrafisti), 13 hobust.

3 wooriwantrit (rahualal ilma raketeta).

Suurtükiväe polk.

Polk seisab koos staabist, 3 grupist, igas grupis 3 batareid à 4 suurtükki, peale jeda weel üks tagawara batarei.

Polgu staap seisab koos:

1 polkownik—polgu ülem

2 staabi õhwitteri,

3 kapteni (nendest korraldab üks waatluse teenistust, teine lastemoona täiendust ja suurtükide wahetust).

1 kapten, ehk leitnant-adjutant, 1 wanem, weterinäär arst 2 ametnikku, 18 alamõhwitteri (nendest 2 side-teenistuseks, 30 meest (nendest 7 side-teenistuseks), 49 hobust, 7 wantrit (nendest 1 sõdetelegraafi wanter, 1 telefoni wanter ja 1 telefoni kaabli wanter).

Igas grupis on oma staap järgmises koosseisus:

1 staabi õhwitter—grupi ülem, 1 staabi õhwitter (asetäitja), 1 kapten waatluse teenistuse jaoks, 2 leitnant, (nendest üks side-teenistuseks), 1 arst, 1 weterinäär arsti 5 ametnikku, 5 alamõhwitteri (nendest kolm side-teenistuseks, (25 meest (nendest 12 sideks) 20 hobust, 8 wantrit (neist wantritest 1 waatetora, 1 raadio, 1 telefoni ja 1 wanter telefoni kaablite jaoks).

Sellest wõib näha, misugust suurt rõhku pannakse side- ja waatluste-teenistuse peale, nii polgus kui ka gruppides.

Iga grupp seisab koos 3 batareist, millest noormaalselt:

Esimene on warustud 4 wäljajuurtükiga F. R. 16.

Teine 4 wäljahaubitsaga 1. F. S. 16.

Kolmas batarei on erisugune.

Need erisugused batareid on harilikult järgmised:

1-se grupi 3-as batarei—tähendab polgu 3-as batarei on warustud 4 jalgwäe suurtükidega, mudel 18 (F. G. 18), ja tema nimetus on: „Diviisi jalgwäe suurtükide batarei“. Tema allub administratiivseltselt suurtükiväele, kuid taktiliselt jalgwäele.

3-as batarei 2-se grupis—tähendab polgu 6-es batarei—on warustud 4 wäljajuurtükiga F. R. 16 ja tema nimetus on „Waatlusbatarei“ (Beobachtungsbatterie). Peale harilikku tööd suurtükidega peab tema polgule järgmised andmed kätte toimetama ja täidab õit tööd:

1) möõdud lastmise tule leekide abil,

2) möõdud paukude kõla abil,

3) tarwilised topograafilised tööd,

4) meterioloogia alal.

Selleks otstarbeks on sel batareil meeskonnas tarwilised eriteadlased, kes tarwiliste abinõudega warustud.

3-as batarei 3. grupis—tähendab polgu 9-as batarei—on warustud 4 77 m/m auto-juurtükidega (77 Kr. G.)—wananenud lennumasinatõhwarastajad—ja tema meeskond on walitud lennumasinatõhwarastajate wõitlemise batareidest.

Sellest on näha, et kuigi jakselased finnitawad, et tähendub batareid on määratud ruttuliikwate märtide wastu tarwitamiseks ja ka tankide wastu wõitlemiseks, peitwawad neis batareides siiski kaadrid õhulaewastiku wastu wõitlewate batareide formeerimisteks.

Batareide koosseisud on näha tabelist lkt. 8. *)

Waatlus-batarei on warustud peale harilikude wantrite weel:

5 wantriga—möödu jaamad—à 6 hobust (Messstellwagen), 2 telefoni kaabli wantrit à 6 hobust, 1 ferge weoauto, 1 mootorratas.

Meeskonnas on tarwilised eriteadlased ja nende juurde on kõigest polgust komandeeritud weel:

15 alamõhwitteri,

50 sõdurit.

Meeskonna täiendamise juures saab sellesse batareisse kõige rõhkem haritud mehed määratud. Kõik õhwitterid, suurem jagu alamõhwitterisid ja isegi teatud arv riwimehi peawad tundma matemaatikat, füüsikat ja joonistamist.

On ka korraldud tarwilised kursused Jüterborgi „Suurtükiväe lastekooli“ juures. Nendes algab töö tänamusest aastast.

*) Mäe batareid on, nagu pärast poole selgub, 7 diviisi juures kaks tükki.

1) Kõik andmed on wõetud Prantsuse kindralstaabi poolt wäljaantud tööst.

Peale staabi ja 3 batarei on igas grupis veel tarwiline materjaal-osa, et tarbekorral formeerida ühte „terget lastemaona mekolonnit“. Sellel kolonnil on järgitud koosseis—tema varustab batareisid F. R. 16, F. R. 96/16 ja 1. F. H. 16.

Tema seisab koos:

6 kasti 96 n./M a 4 hobust,
3 kasti 98 waatlusabinõudega a 4 hobust,
27 suurt wankrit a 2 hobust,
1 wäljakõõf.

	Wälja batareis	Mäe batareis	Auto batareis	Märkusid:
Kapten bat. ülem	1	1	1	a) Nendest 3 fide jaoks.
Leitnante	4	4	4	b) Nendest 12 fide jaoks, wäljaarmanud mototõukisid ja käikjalad.
Alamohwitseri (a)	22	22	22	c) Nendest 66 hobust raskuste taastamisest.
Sõdureid (b)	104	104	104	d) Autode peal ühes lastemoonaga.
Hobuseid	93	110 (c)	6	e) Nendest 4 ilma ratendeta.
Suurtük.	4	4	4 (d)	f) Nendest üks wanker-waatorn.
Kuulilaste	8 (e)	—	—	1 raadiowanker, 1 telefoni wanker
Wankreid kuulide medamifits	—	8	—	1 telefoni kaabel, wanker, 1 jäppõrt wanker
Teisi wankreid	15 (f)	26 (g)	10 (h)	Need wankrid on praegu kõik 2 hobuse jaoks.
				Nendest viis wankrit nagu teistes batareides ja 5 automobiilit, nendest tats traktori ja 2 wõet autot.

Kuid peale selle on veel olemas hobuseriistu 9 komplekti a 4 hobust, 28 kompl. a 2 hobust ja 7 ühehobuse komplekti.

Peale 3 grupi on iga polgu juures veel üks tagawara batarei „Ergänzungsbatterie“ (E. B.), kus noori sõdureid õpetatakse üleüldises sõjaväelises mõttes ja kuni neid peale selle teistesje batareidesje jaadetakse.

Selles batareis suurtükke ei ole ja tema kaader on:

1 kapten,
3 leitnanti,
16 alamohwitseri.

Peale nende veel 109 meest, kellest 99 on noored sõdurid; 52 hobust, nendest 50 ratsahobust; 19 wankrit, millest ainult üks ratendatud igapäewaste tarwiduste jaoks.

Teiste wankrite hulgas on:

8 laengitewankrit
1 wanker-waatorn
1 wanker-raadio
1 telefoni wanker
1 kaabli wanker

Märkus 1. Tegelikult ei ole see teoreetiline organisatsioon jaanuariks 1921 a. veel mitte täielikult ellu wiidud.

a) 7-mas polgus—Baieri diviisi juures, batareid nr. 4 ja 6 on varustatud mäesuurtükidega, wälja suurtükide asemel.

b) Mitmes polgus eribatareid ei ole mitte tähendatud numbrite all: 3-mas polgus „Jalgwäe suurtükide batarei“—on polgu 7. batarei, aga batarei nr. 3—on harilik batarei. 7-mas polgus on waatlusbatareis—batarei nr. 8.

c) Teatud arv jalgwäe suurtükide batareisid ei ole mitte veel varustatud F. G. 18, millest veel üleüldine puudus on, waid F. R. 96/16 tüübilistega. Need suurtükid on ainult ajutiselt.

Et rahulepingu põhjal jatkasid uusi F. G. 18 juure ehitada ei tohi—siis wõib arvata, et nad neid ainult aegamööda tarwilise arwu korjata saavad.

d) 3. polgu 3-as batarei on varustatud väga suurte ja rasket tõugu hobustega. Sellel batareil on arwatawasti üks isäraline ülesanne ja wististe rahulepingu wastane. Näib nagu wõimalik olewat, et see batarei tarbekorral rasked suurtükid saab. Tema asupaiga lähedus Spandau arjenaalile ning Jüntenborgi ja Kummerdorsfi lastekoolile ja poligoonile—kus kõik tatsed täidetud saavad—laseb seda väga oletada.

Märkus 2. Koosseisudes ettenähtud väga suur arv ohwitseri ja alamohwitseri lubab tarbekorral polkude arwu 3-e kordseks suurendada.

2 kõrgema staabi ohwitseride kohta diviisi suurtükimäe juhatuses, 2 staabi ohwitseri kohta polgu staapides, 2 staabi ohwitseri kohta grupis, peale grupi ülema, ja veel peale selle 2 leitnanti kohta—paistawad väga jüstemaatilised. On selge, et nooremaid ohwitseri tarbekorral küllalt leida on.

Alamohwitseri on ka väga suur arv ja peale selle veel suur arv alamohwitseri, kes praegu teeniwad riwimeestena ja kellel kontraktid 12 aasta peale tehtud.

Lõpuks ei tohi ka unustada, et neil on kolmekordne komplekt riide- ja fraamivarustust.

Selle arwamise toetamiseks on ka veel wõimalik juhtida tähelepanu asjaolu peale, et igasuguste maadõwri ja õppuste kawatjustes diviisid mitte ainult oma suurtükimäe polguga ei rehkenda, waid ikka ka raskesuurtükimäe ühustega ja ka lennumäe wastu wõitlewa suurtükimäega.

Minute raskus, mis praegu nende operatsioone takistab, on wäikene arv materjaali—suurtükide näol—mis järele jääb pärast kontrollkomisjoni tegewuse lõpetamist. (Särgneb.)

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi polkownik Reef.

Wäljaandja: Sõjawäe Õpetuskomitee.

Sel numbril on eralehena kaasas:

„Euroopa mannermaa riikide sõjawägede arwuline suurus wõrreldes nende maapinna suurusega“.